

“Müge İplikçi ile Küllerin İçinden

Aktüel Merkez



Aycan Saroğlu

Öykü kitapları ve “feminist” çalışmalarıyla tanıdığımız yazar, araştırmacı Müge İplikçi ilk romanı “Kül ve Yel”de unutmama ve hatırlama kavramları üzerinden Türk toplumundaki belleksizliğe göndermeler yapıyor. Aktüel editörü Aycan Saroğlu, üniversiteden arkadaşı İplikçi ile romanını, feminist yazar olmayı, “türbanlı”-“türbansız” kadınlar ayrımını konuştu.

19 yıl önce, İstanbul Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü’nün yarı karanlık koridorundaydık. Koridor, bir yandan kitap okurken bir yandan da duvara asılı Shakespeare, Faulkner, Joyce gibi dev yazarların siyahbeyaz resimlerine bakan öğrencileriyle doluydu. Biz de onlardandık. İçimizdeki heves, bir gün o duvarlarda fotoğrafları asılı isimlerden biri gibi olabilmektir. Küçük birer yazarcıkız. Zamanla çoğumuzun yazarlık hevesi, yitip birer Joyce karakteri gibi hayatın içinde kayboldu. Ama aramızdan yazarlar da çıkardık; Müge İplikçi ve Hamdi Koç gibi. Şimdi eski dostum Müge’yle romanı üzerine ilk defa konuşurken farklı duygular yaşadım.

İplikçi, “Kül ve Yel”de bir ailenin yıllara yayılan öyküsünü; hatırlama ve unutmama teması için geçerek, gerçeğe masallar karıştırarak anlatıyor. Romanın kahramanı Alzheimer hastası Fehime’nin Yelkovankuşu semtinde başlayan serüveni bir bakımevinde sürerken, Fehime ailesinin yaşadıklarını bir hatırlayıp bir unutuyor. O artık hem şimdiki zaman hem geçmiş zaman içinde bir yolculukta; tıpkı biz okurlar gibi.

- “Unutmama ve hatırlama; bu Türkiye’yi de tarifleyen bir metafor mu?”

Kül romanda yangın sonrası yaşanan kriz anı ertesindeki anların izleri, yelse bu anların ağırlığını kaybettirircesine hatırlama politikalarının devreye girmesi; unutmamanın başlaması ve bireylerin rahatlaması. Tabii ki metafor. Kitapta dönüp dolaşarak hep şunu söyledim; unutmamak da hatırlamak da birbirine çok bağlı politikalar. İşimize gelen her şeyi unutuyoruz ve yine işimize gelenleri hatırlıyoruz. Hatırladım, dediklerimiz aslında bize dayatılan politikalar sonucunda oluşan şeyler. Bu anlamda kriz anlarını çok değerli buluyorum. Depremzede kadınlarla çalışırken de bunun izini sürdürdüm. Deprem ertesi muhteşem bir başkaldırı yaşamıştı kadınlar. Her şeye ve her kuruma karşı çok radikal bir tutum içindeydiler. Sonra zamanla yani “yel”in gücüyle birçok şeyi unutmaya başladılar. Birtakım şeyler onlara birtakım şeyleri hatırlattığında da sinirlendiler. Hatırlamak onlara sadece acı veriyordu çünkü. Üçüncü dünyalılık gerçeği budur. Hatırlamamız ve unutmamızın dışındaki şeyleri hatırlama ve unutmama yetisine sahip değiliz.

- “Cesaret ne büyük erdemdir ve ne çabuk pes eder... Cesurlar bin kez debelenir ve bin kez kaybederler” diyorsun...

Ben bin kez kaybettim, en başta bunu söyleyeyim. İçinde yaşadığımız hayat standardı, standart birey tipi, cesur insan olma şansını hiçbirimize vermiyor. Hasbelkader cesur olacağım diyenler de sözde bir cesurluk içinde hep kaybediyor. Kendine karşı verdiği savaşta bile, bu standart insan tipinin dışına çıkmaya çalıştığından itibaren kaybediyorsun. Bizim kuşağımız bence cesur bir kuşaktı. Biz yenile yenile “yenilmesini” öğrendik. Bu da bir erdem. Aslında cesaret, içinde bulunduğu ortamı, içinde bulunduğu karakterle zorlamaya çalışmak demek.

- Bir yandan da alacakaranlık dönüştürücü güç mü sence!

Fehime'deki belleksizlik, yani Anderas Suissand'ın alacalık dediği belleksizlik ne uyanma ne de tam uyku hali. O noktada olmak belki tek ihtimal, tek şansımız. Ne çok derin uykuda olmak ne de kalkmış ayakta durmak. Çünkü oralarda belleğimiz bize yalan söylemiyor. Orada sahici reflekslerimiz var. Kitapta bunu dehlizlerle vermeye çalıştım. O noktaya inmek de bir yüzleşmeyi gerektiriyor. Kendimizi aynada görmek ve gördüğümüzün çok da sevilesi bir suret olmadığını fark etmek.

- Yelkovankuşu, zamana bir gönderme mi?

Gönderme yapıyor evet ama asıl dehlizin, yani yüzleşmenin gerçekleştiği Yelkovankuşu aynı zamanda yelin bertaraf edildiği ve sadece küllerin kaldığı yer.

- "Feminist yazar" tanımını yazarlığımı daraltan bir kavram değil mi?

Bunun farkındayım ve beni daraltacağına bilincindeyim ama feminist demeselerdi başka şey diyeceklerdi. Kadınların sevdiği yazar, erkekleri çözmüş deneceğine feminist yazar, kadın yazar densin.

- Kadınları bir kadın olarak anlatan bir yazar ve araştırmacı olarak "türbanlı" kadınlar, "türbansız" kadınlar ayırımına ne diyorsun!..

Paydamızın ortak olduğu bir döneme yaklaşıyoruz bence. Empati önemli bir eşik. Sonrasında; hukuken bu rahatsızlıkların yaşandığı ülke daha hukuk toplumu olabilir. Bu noktada kadınları devreye sokuyorum. Erkekleri katamıyorum pak fazla. Kadınlar daha keskin ama ben keskinlikten korkmuyorum. Bu keskinlik gidip duvara çarpma ve gelme suretiyle kendini keskinleştirebiliyor. Bir Kemalist kadının bir türbanlı kadını anlaması bu refleks hareketlerden ötürü daha kolay. Ama örneğin erkeklerdeki, özellikle de "laik" kesimdeki erkeklerde "türbanlı kadınları anlıyoruz" söylemini her zaman sorunlu buluyorum. Yerine koyamaz çünkü, kafasına türban takıp takmama gerçeğini hiçbir zaman içselleştiremez. Keskin duvarlara çarpan kadınlar bir yerde buluşacaklar.

- "Melekler Erkek Olur" diyen "maço" Hamdi Koç'u "feminist" yazar arkadaşı Müge İplikçi nasıl buluyor?

Hamdi bana "gerçekten bu feminist dalgalara inanıyor musun?" dedi. Ben de ona "Sen de gerçekten bu maço durumlarına inanıyor musun?" dedim. O, ben eğlenmek istiyorum dedi, bende ben eğlenmek istemiyorum dedim. Ama Hamdi çok iyi bir edebiyatçıdır. İyi ki birbirimizi iyi tanıyoruz. Tanışmıyor olsaydık birbirimize laf sokuyor olacaktık bir müddet. Halbuki dalga geçtik ve sonra eski günleri konuşmaya başladık.

14.01.2004